

AGENDA KENNIS en ONDERZOEK 2016

BIJ12 - UNIT FAUNAFONDS

Vastgesteld door de ambtelijke IPO
Adviescommissie Vitaal Platteland
op 3 maart 2016

INHOUD

1. INLEIDING.....	2
2. ONTWIKKELINGEN.....	3
2.1. Ontwikkelingen in de faunaschade	3
2.2. Omvorming Faunafonds	3
2.3. Ketenbenadering kennis en informatie bij BIJ12	3
2.4. Kennissamenwerking	4
3. ORGANISATIE EN PROCES	5
3.1. Organisatie onderzoekstaak Faunafonds	5
3.2. Proces.....	5
3.3. Betrokkenheid van en sturing door provincies	5
3.4. Communicatie over kennis en onderzoek	5
3.5. Verspreiding van onderzoeksresultaten en kennisdeling.....	6
3.6. Financiën.....	6
4. AFGERONDE ONDERZOEKEN EN KENNISPROJECTEN	7
5. AGENDA KENNIS EN ONDERZOEK 2016	8
5.1. Uitgangspunten voor nieuw onderzoek	8
5.2. Planning onderzoek en kennisprojecten 2016.....	9
5.3. Verkenning nieuwe onderzoeksvragen.....	11
BIJLAGEN	12
Bijlage 1. Overzicht schade tegemoetkomingen periode 2010-2014	12
Bijlage 2. Uitkomsten van de onderzoeken en kennisprojecten uitgevoerd in 2015 in het kader van het Meerjarenprogramma Onderzoek 2014-2018.....	14
Bijlage 3. Overzicht van lopende onderzoeken en kennisprojecten	17
Bijlage 4. Format nieuwe voorstellen voor onderzoek en projecten.....	21

1. INLEIDING

Op 3 september 2014 heeft het bestuur van het Faunafonds het Meerjarenprogramma Onderzoek 2014-2018 vastgesteld. Doel van het Meerjarenprogramma is het ordenen en prioriteren van de kennisvragen op het gebied van het faunabeheer en de faunaschadepreventie en –bestrijding. De opstelling van het Meerjarenprogramma onderzoek vond plaats in de context van de decentralisatie van de taken van het Faunafonds naar de 12 provincies. Met het Meerjarenprogramma 2014-2018 (MJP) zijn voor de middellange termijn de kaders gesteld voor de taak van BIJ12-unit Faunafonds om ten behoeve van de provincies en hun partners in het faunabeheer kennis te ontwikkelen en te ontsluiten.

Voorliggende Onderzoeksagenda 2016 is te beschouwen als aanvulling op en actualisering van het MJP, als voorbode voor een jaarlijkse aanpak van de onderzoeksprogrammering. Aanleidingen daarvoor zijn ontwikkelingen in de sturing van het onderzoek, de behoefte om beter te kunnen inspelen op nieuwe inzichten en wensen van de provincies en hun partners en ontwikkelingen in het faunabeheer en de schadebestrijding.

Waar nodig zijn de uitgangspunten en prioriteiten voor nieuwe onderzoeksvoorstellen ten opzichte van het MJP aangepast. Tevens zijn naast onderzoeksvoorstellen ook andere kennisprojecten opgenomen.

Deze Onderzoeksagenda voor 2016, gaat achtereenvolgens in op:

- Ontwikkelingen
- Organisatie en proces
- Afgeronde onderzoeken en kennisprojecten in 2015
- Planning onderzoek en kennisprojecten 2016.

Deze Onderzoeksagenda is na accordering door het bestuur Faunafonds en op advies van de IPO werkgroep Natuurwetgeving vastgesteld door de Ambtelijke Adviescommissie Vitaal Platteland. Daarmee heeft het BIJ12 unit Faunafonds het mandaat om uitvoering te geven aan de agenda.

2. ONTWIKKELINGEN

2.1. Ontwikkelingen in de faunaschade

Het Faunafonds verleent op grond van de beleidsregels een tegemoetkoming in de schade die grondgebruikers ondervinden als gevolg van schade veroorzaakt door beschermde inheemse diersoorten aan bedrijfsmatig geteelde landbouwgewassen of gehouden landbouwhuisdieren. De ontwikkeling in de uitgekeerde tegemoetkomingen van de afgelopen 5 jaar is geschetst in figuur en tabel in bijlage 1. De daarin herkenbare trend blijft een stijgende lijn voor de schade door winterganzen gevolgd door zomerganzen en zangvogels. Ten aanzien van de laatste lopen de tegemoetkomingen af als gevolg van de door provincies bepaalde afbouw van de tegemoetkoming.

2.2. Omvorming Faunafonds

Op 1 januari 2017 treedt naar verwachting de nieuwe Wet natuurbescherming in werking. In het kader van het Natuurpact zijn provincies en rijk overeengekomen de uitvoering van de Faunafondstaken te decentraliseren naar de provincies. In 2013 hebben de gezamenlijke provincies bij de oprichting van BIJ12 besloten om deze taken onder te brengen bij BIJ12, unit Faunafonds. De nieuwe wet formaliseert de decentralisatie van de Faunafondstaken naar de provincies. De provincies hebben onlangs besloten de uitvoering ook na de inwerkingtreding van de nieuwe Wet natuurbescherming via BIJ12 voort te zetten.

De belangrijkste wijziging waartoe provincies naar aanleiding van de nieuwe wet in relatie tot de onderzoekstaak van het Faunafonds hebben besloten is de instelling van een Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade. Deze zal, mede aan de hand van door BIJ12 unit Faunafonds uitgevoerde onderzoeken, gevraagd of ongevraagd advies uitbrengen aan provincies over het te voeren schadebeleid. De adviesrol van deze nieuwe raad kan worden gezien als methode om de gezamenlijke besluitvorming van provincies te onderbouwen. Op basis van een inhoudelijke analyse, gecombineerd met zicht op de maatschappelijke belangen, vormt het advies van de raad dan het fundament voor bestuurlijke besluitvorming.

De Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade is ook een mogelijkheid om geluiden uit de samenleving op te vangen, te kanaliseren en in het kader van haar adviestaak binnen de provinciale context te brengen. Daarmee faciliteert de adviesraad tevens het maatschappelijke debat rond het thema faunaschade.

De Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade neemt hiermee de adviestaak over het onderzoek van het huidige bestuur van het Faunafonds over.

2.3. Ketenbenadering kennis en informatie binnen BIJ12

Provincies hebben er voor gekozen om de dataverzameling en informatievoorziening die nodig is voor het verlenen van de tegemoetkomingen voor faunaschade en de gemeenschappelijke kennisontwikkeling en -deling bij BIJ12 te beleggen. Dit past bij eerdere besluiten over de decentralisatie van het natuurbeleid om de kenniscoördinatie, data- en informatievoorziening en rapportage voor de uitvoering in algemene zin bij BIJ12 onder te brengen. Daarmee wordt aangesloten op de reeds bij BIJ12 aanwezige digitale infrastructuur en de ontwikkeling van BIJ12 als centrum voor de provincies en hun partners waar geborgde natuurdata, informatie en kennis te vinden zal zijn. Door de koppeling met andere natuurdata en kennisbronnen van BIJ12 ontstaat de mogelijkheid om de data en informatie over faunaschade en faunabeheer beter te benutten en beter aan te sluiten bij de integrale uitvoering van het provinciale natuurbeleid. Deze samenhangende invulling van de kennisketen voor natuur versterkt de kennisontwikkeling en -deling gericht op het voorkomen en bestrijden van schade en het inzichtelijk en samenhangend ontsluiten van de ontwikkelde en beschikbare kennis voor de provincies en hun (keten)partners in het faunabeheer. Met deze werkwijze wordt met kennis beleid en praktijk met elkaar verbonden. Concrete acties op dit gebied zijn verdergaande digitalisering van faunaschadedata en -informatievoorziening en integratie in de Digitale Keten Natuur van BIJ12 en de introductie in december 2015 van het meldpunt voor alle schades door alle diersoorten, www.faunaschade.nl. Ook de ontwikkeling van hulpmiddelen voor een betere ontsluiting van bestaande kennis past hierin (zie par. 3.5).

2.4. Kennissamenwerking

Naast kennisontwikkeling vanuit de door de gevestigde kennisinfrastructuur gestuurde processen wordt kennis ook in de praktijk ontwikkeld ("van onder op"). Dus vanuit de partners in het beheer van fauna, de landbouw (agrarisch natuurbeheer) en het natuurbeheer. Het lerend beheren principe binnen het faunabeheer is daarvan een voorbeeld. Ook burgers en maatschappelijke organisaties met een sterke motivatie en betrokkenheid bij het faunabeheer vormen waardevolle bronnen van kennis. Vanuit BIJ12 wordt dan ook ingezet op samenwerking met en gebruik van kennis van andere kennisprogramma's (zoals het Beleidsondersteunend Onderzoek natuur en agro van EZ), kennisnetwerken (zoals het netwerk Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit en de daarin opererende Expertisegroep Fauna), rijksadviesraden (zoals Raad van Dieraangelegenheden) en belangenorganisaties vanuit de landbouw en de jacht. Ook worden de mogelijkheden voor samenwerking met het Dutch Wildlife Health Centre verkend.

3. ORGANISATIE EN PROCES

3.1. Organisatie onderzoekstaak Faunafonds

De onderzoekstaak van BIJ12 unit Faunafonds is primair gericht op het voorkomen en bestrijden van faunaschade. Op basis van het gevoerde onderzoek doet zij aanbevelingen aan het rijk, provincies en grondgebruikers. Het onderzoek is ingekaderd in het vastgestelde Meerjarenprogramma Onderzoek en wordt begeleid door de Commissie Onderzoek die de kwaliteit van het onderzoek bewaakt.

De onderzoekstaak wordt uitgevoerd door de coördinator kennis en onderzoek van BIJ12 en omvat advisering aan de Commissie Onderzoek, het bestuur van het Faunafonds en de provincies.

De Commissie Onderzoek, bestaande uit onderzoekskundigen vanuit de jacht, dierenbescherming, natuurbescherming en de wetenschap, is ingesteld door het bestuur van het Faunafonds met als doel advies uitbrengen aan het bestuur over nieuwe en afgeronde onderzoeken. Tevens is in de Commissie Onderzoek het IPO vertegenwoordigd als "linking pin" tussen de kennisrol van het Faunafonds en de beleidsrol van de 12 provincies. De IPO vertegenwoordiger is lid van de IPO werkgroep Natuurwetgeving die voor de 12 provincies het IPO adviseert over het natuurwetgeving en faunaschadebeleid.

Deze organisatie zal door de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming niet wezenlijk wijzigen, met uitzondering van het Faunafondsbestuur dat na de wettelijke formalisering van de decentralisatie van het faunabeheer naar de provincies zal ophouden te bestaan. De Commissie Onderzoek kan in de nieuwe situatie de dan van start gaande Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade van de 12 provincies op kennisgebied adviseren. BIJ12 kan op eigen initiatief onderzoek en kennisprojecten aanbesteden of participeren in initiatieven van derden. Het Faunafondsbestuur, t.z.t. de Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade, kan de provincies adviseren over de eventuele implicaties van de nieuw ontwikkelde kennis voor de uitvoering of ontwikkeling van het provinciale faunabeleid. Deze organisatorische invulling van de onderzoekstaak is onder voorbehoud van nadere besluitvorming door de provincies.

3.2. Proces

De voorstellen voor onderzoek en kennisprojecten vinden hun basis in de inventarisatie van kennisvragen zoals die in het MJP zijn verwoord en in de suggesties van provincies en bij het faunabeheer betrokken partners en belangen voor nieuwe kennisvragen. De voorstellen worden met inachtneming van de uitgangspunten voor onderzoeksvoorstellen (zie Hoofdstuk 5) beoordeeld door de Commissie Onderzoek en voorgelegd aan het bestuur van het Faunafonds.

Na vaststelling door het bestuur verleent BIJ12 de opdracht voor de uitvoering van de onderzoeken. De aanbesteding van de onderzoeken vindt plaats volgens de aanbestedingsregels van BIJ12. De Commissie Onderzoek en provincies kunnen deelnemen in de begeleiding van de onderzoeken.

De verzoeken tot participatie in initiatieven van derden worden eveneens beoordeeld aan de hand van de uitgangspunten.

3.3. Betrokkenheid van en sturing door provincies

De betrokkenheid van provincies betreft - afhankelijk van belangstelling, beleidsgevoeligheid en bereidheid tot inzet - in beginsel het hele proces van voorbereiding van onderzoeksvoorstellen (vraagarticulatie), begeleiding van opdrachtverlening en uitvoering tot de advisering over de vaststelling van de uitkomsten. Uit de ervaring tot nu toe is vooral van actieve deelname van provincies in het proces sprake bij beleidsurgente onderwerpen of bij onderzoek gericht op het beheer van soorten die veel schade veroorzaken of maatschappelijke reacties oproepen.

Via de vaststelling van de Onderzoeksagenda bepalen provincies het kader voor de uitvoering van de onderzoekstaak op het gebied van faunaschade door BIJ12 unit Faunafonds. De provincies zijn verantwoordelijk voor de doorvertaling van de kennis naar het eigen beleid.

3.4. Communicatie over kennis en onderzoek

De communicatieaanpak voor kennis en onderzoek zal meer dan tot nu toe worden gericht worden op een goede ontsluiting van nieuw ontwikkelde en reeds bestaande kennis. Over de hele linie van het speelveld is duidelijk behoefte aan goede toegankelijke kennisontsluiting. Ook is samenwerking in de communicatie met andere partners gewenst om de kennisboodschap effectiever te verspreiden.

De regie over de communicatie over projecten en onderzoeken ligt bij BIJ12 unit Faunafonds. Het Faunafondsbestuur beslist over de te voeren communicatie bij de start en de openbaarmaking van uitkomsten. Standaard worden de rapportages op de website van BIJ12 geplaatst en wordt - afhankelijk van de nieuwswaarde - een nieuwsbericht geplaatst al of niet als onderdeel van de externe BIJ12 nieuwsbrief. Tevens worden standaard de provincies geïnformeerd, veelal via mededelingen aan de IPO werkgroep Natuurwetgeving. In geval van beleidsgevoelige onderzoeken en projecten kan deze basislijn worden opgeschaald en vindt naast afstemming met inhoudelijke deskundigen ook afstemming met de afdelingen communicatie van de provincies plaats over inhoud en aanpak van de communicatie.

Tussen BIJ12 als opdrachtgever en opdrachtnemers worden de volgende werkafspraken in acht genomen:

1. Bij start van onderzoeken of projecten communicatie- en mediastrategie afstemmen tussen opdrachtgever en opdrachtnemer. Daarbij hoort ook het vastleggen en autoriseren van woordvoeringsinformatie (rollen, namen en bereikbaarheid);
2. In de opdrachtbrief standaard als voorwaarde opnemen dat de opdrachtnemer eerst na instemming van BIJ12 contact heeft met de media;
3. Gedurende de uitvoering voortdurend en expliciet inhoud en status van concept producten checken op eventuele beleidsmatige of communicatieve risico's alvorens deze worden toegezonden aan de Commissie Onderzoek, het bestuur van het Faunafonds of de provincies;
4. Alert zijn op mogelijke actieve of passieve contactlijnen van opdrachtnemer met media. Zo nodig daarover in de opdracht van BIJ12 - aanvullend op de instemmingsclausule als genoemd onder het 2^e punt - voorwaarden opnemen;
5. Pers- en nieuwsberichten vooraf afstemmen en expliciet accorderen;
6. Aan onderzoeken de voorwaarden van Open Acces verbinden: zo direct mogelijke (en gratis) toegang tot de ontwikkelde kennis.

3.5. Verspreiding van onderzoeksresultaten en kennisdeling

Behalve plaatsing op de BIJ12 website zal in de toekomst een meer gerichte ontsluitingstool worden ontwikkeld waarmee provincies en de bij het faunabeheer betrokken partners de bestaande kennis snel en adequaat kunnen raadplegen. Daarnaast kunnen voor provincies en partners initiatieven worden ontplooid of worden bijgedragen in initiatieven van derden voor het organiseren van symposia o.d. Ook zal BIJ12 unit Faunafonds de bestaande kennis rondom het voorkomen en bestrijden van schade door inheemse diersoorten ontsluiten via zg. APK's Faunaschade voor de meest schadeveroorzakende diersoorten en in periodieke rapportages. De APK's Faunaschade voorzien tevens in de actualisering van de bestaande Handreiking Faunaschade. Ook worden vanuit BIJ12 unit Faunafonds aan partners in de praktijk presentaties verzorgd.

3.6. Financiën

Het huidige onderzoeksbudget voor de uitvoering van onderzoek en projecten rond het faunaschadebeleid bedraagt € 509.000,- (excl. BTW) per jaar. Dit is inclusief het te zijner tijd voor de Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade beschikbare werkbudget.

Door cofinanciering van projecten van derden kan een multipliereffect worden bereikt.

4. AFGERONDE ONDERZOEKEN en KENNISPROJECTEN

In bijlage 1 is een volledig overzicht opgenomen van afgeronde onderzoeken en projecten. Voor 2015 vormden de volgende onderzoeken en kennisprojecten de hoogtepunten:

De Kolganzen studie van de Radboud universiteit e.a. die duidelijk maakte dat de ganzenaanpak alleen maar werkt als het beheer op alle schaalniveaus, waaronder die van de provincie, samenhangend wordt aangepakt. Op internationale schaal betekent dit beheer op flyway niveau. De uitkomsten van de studie zijn gepresenteerd op de door het Faunafonds meegefinancierde Goose Management Conference in Denemarken in najaar 2015.

De studies naar de rol van communicatie en ontheffingsvoorwaarden in het faunabeheer van WING/Alterra en Bureau de Heer die een analyse maakten van de communicatie over het wildbeheer. En die aantoonde dat de regels een effectieve aanpak van het faunabeheer niet in de weg staan, maar ook andere factoren een rol spelen, zoals de communicatie tussen partijen en de borging van een transparante data- en informatievoorziening.

De studie naar de extreme muizenplagen door bureau Altenburg en Wymenga e.a. die vooral Fryslân de winter van 2014 / 2015 tot diep in het voorjaar teisterden. De studie wees niet één hoofdoorzaak van de plagen aan maar een combinatie van oorzaken als weersomstandigheden, inrichting van het landschap en de grootschalige drooglegging voor de landbouw. Belangrijke aanbeveling is het organiseren van een Early Warning System waarin door samenwerking van boeren en overheden nieuwe plagen moet voorkomen.

5. AGENDA KENNIS EN ONDERZOEK 2016

5.1. Uitgangspunten voor nieuw onderzoek

Algemene uitgangspunten

Voor de keuze en uitvoering van onderzoek gelden de volgende algemene uitgangspunten:

1. Prioritering van onderzoek blijft conform het vigerende Meerjarenprogramma Onderzoek plaatsvinden op basis van de criteria (per soort) opgetreden schade, relevante maatschappelijke ontwikkelingen als de decentralisatie, nieuwe wetgeving en kennisinzichten uit eerdere studies en Meerjarenprogramma's en studies van derden;
2. Voor het criterium opgetreden schade geldt het uitgangspunt de trits "voorkomen-beheren-betalen". Dat houdt in dat onderzoeksvoorstellen en kennisinzet prioritair op schadepreventie en op het daarvoor bereiken van maatschappelijk draagvlak zijn gericht;
3. Ter ondersteuning van het lerend beheren ten behoeve van de kennisdeling / -ontsluiting binnen en tussen de faunabeheerbelangen onderling blijft praktijkgericht en vernieuwend onderzoek een positie behouden in het onderzoeksprogramma.
4. De uitvoering van het onderzoek moet bijdragen aan een robuuste kennisinfrastructuur voor het faunabeheer t.b.v. data- en informatievoorziening, aanpak van monitoring en evaluatie en kennisontwikkeling voor nieuw beleid en uitvoeringsstrategie.
5. De onderzoeksvoorstellen moeten goed aansluiten op elders in de (inter)nationale kennisinfrastructuur plaatsvindend onderzoek en zich voor wat betreft wetenschappelijk onderzoek beperken tot praktijkgericht onderzoek.
6. De onderzoeken moeten praktische en onderbouwde uitkomsten opleveren.
7. Enkel, door alle of meerdere provincies gedragen onderzoeksonderwerpen of kennisacties worden opgepakt. Afstemming hierover vindt plaats door inbreng in de Werkgroep natuurwetgeving van het IPO;
8. In de ontwikkeling en uitvoering van onderzoeksvoorstellen en kennisinzet worden initiatieven van belangenorganisaties en faunabeheerpartners van de provincies zoveel mogelijk betrokken.
9. In de uitvoering van het onderzoeksprogramma wordt zoveel mogelijk ingezet op bundeling van kennis door samenwerking tussen opdrachtnemers en op cofinanciering.

Ten behoeve van de beoordeling van deelname aan voorstellen van externe opdrachtgevers waarvoor aan BIJ12 unit Faunafonds een bijdrage uit het onderzoeksbudget wordt gevraagd (aanbod voor kennisontwikkeling) zal de Commissie Onderzoek bovendien de volgende criteria hanteren:

- Onderzoekstechnische aspecten: eenduidige formulering probleemstelling incl. urgentie / onderzoeksvraag, beoogde methode / aanpak, inzicht in beschikbaarheid bestaande kennis en , mate van vernieuwing die kan worden bereikt;
- Toepasbaarheid: betekenis voor ontwikkeling en uitvoering van het faunaschadebeleid (schadebelang-relevantie) voor meerdere of alle provincies;
- Toepassingsbereik: generiek / gebiedsspecifiek, schaal en soorten;
- Hardheid kansen op samenwerking / cofinanciering door andere partijen;
- Kosten en kosteneffectiviteit (door inzet van eigen deskundigen of inhuur en/ of door keuze van onderzoeksmethode);
- Analyse van risico's in de uitvoering;
- Deskundigheid van beoogde opdrachtnemer;
- Conditie voor beschikbaarheid datasets.

Visie en gedragslijn ten aanzien van studies naar de effecten en effectiviteit van wildwerende middelen

Studies naar effecten en effectiviteit van middelen en apparatuur om schadeveroorzakend wild te weren zijn van groot belang voor het voorkomen en beperken van de schade. De ervaringen van eerdere praktijkproeven in opdracht van het (voormalige) Faunafonds laten zien dat geen enkel middel afzonderlijk in staat is om de schade geheel te voorkomen of beperken. Veelal treedt naar

verloop van tijd gewenning op. Werende middelen kunnen het meest effectief worden ingezet als onderdeel van een totale aanpak waarvan ook wildbeheer deel uit kan maken. Schade wordt niet alleen voorkomen of beperkt door verjaging van populaties maar ook door gericht afschot ter vermindering van de omvang.

De ambitie van deze studies moet zijn het bijdragen aan de ontwikkeling van innovatieve middelen op het terrein van de schadepreventie. In deze Onderzoeksagenda zijn als basis voor de uitvoering van effectiviteitstudies twee acties opgenomen:

- De uitwerking van een algemene, robuuste methodiek voor de beoordeling van de effectiviteit en de wetenschappelijk borging van de kwaliteit van de praktijkproeven;
- Review van alle eerder door het Faunafonds en andere kennisinstellingen in binnen- en buitenland verricht en nog lopend onderzoek naar effecten van alternatieve wildwerende middelen.

Effectiviteitsonderzoeken horen niet een proeftuin te zijn van de kwaliteit en werking van technische apparatuur, deze moet vooraf zijn gewaarborgd. Bij voorkeur worden studies opgepakt waarin de effecten van afzonderlijke middelen worden bepaald als onderdeel van een gecombineerde aanpak, waarin de werking van het te onderzoeken middel de belangrijkste variabele vormt.

Aan de opdrachten voor de uitvoering van de effectiviteitstudies verbindt BIJ12 de conditie dat de materialen voor de wildwerende middelen om niet worden ingebracht door de leverancier of producent. BIJ12 unit Faunafonds brengt de wetenschappelijke onderzoeksbegeleiding in, vergoedt voor 100 % de eventueel optredende schade aan bedrijfsmatig geteelde landbouwgewassen of gehouden landbouwhuisdieren en vergoedt het bij aanvraag van de schadetegemoetkoming verschuldigde behandelbedrag. Ook zal bij de beoordeling van de eventuele schade worden afgezien van toetsing van de ontheffing op adequaat gebruik door of op last van de grondgebruiker.

5.2. Planning onderzoek en kennisprojecten 2016

Voor de invulling van onderzoeksvoorstellen worden voor 2016 de volgende inhoudelijke accenten gehanteerd:

1. Meer nadruk op praktijkgericht en valideerbaar onderzoek gericht op effectiviteit van preventie van faunaschade;
2. Meer nadruk op samenhang van nieuwe kennisontwikkeling over populatiedynamiek en schadebestrijding met monitoring en input voor beleidsevaluatie;
3. Meer accent op onderzoek waarin de effectiviteit van de schadebestrijding cq. het faunabeheer wordt onderzocht in de context van het natuurbeheer.
4. Actieve inzet op facilitering van kennisontsluiting voor provincies en bij het faunabeheer en – schadebestrijding betrokken partners.

Onderzoeksagenda 2016: onderzoeken

Naam onderzoek	Schade-soorten / verwachte looptijd	Doel / vraagstelling	Motivatie	Stand van zaken
Mogelijkheden voor maatwerk voor ree-beheer	Ree / 2016	Kan maatwerkbeheer (d.w.z. gericht afschot naar tijd, locatie, periode, aantal, gedragspatronen, geslacht etc.) op hotspotlocaties bijdragen aan een substantiële vermindering van het aantal aanrijdingen met reeën.	Verzoek van de provincie en FBE Utrecht, ondersteund door diverse andere provincies	Na akkoord vraagstelling door IPO werkgroep Natuurwetgeving aanbesteed en gestart in december 2015.
Inventarisatie en analyse ganzenmonitoring	Gans / 2016	Analyse actuele monitoring op bruikbaarheid voor vorming van inzicht in populatiebeheer en effectiviteit van maatregelen om de schade en populaties te beperken.	Vorbereiding op evaluatie ganzenbeleid en waar nodig aanpak lacunes in monitoring	Vraagstelling in overleg met provincies in voorbereiding.
Uitwerking van een algemene, robuuste methodiek voor de beoordeling van de effectiviteit en de wetenschappelijk borging van de kwaliteit van praktijkproeven van wildwerende middelen	Alg / 2016	Kwaliteitsborging effectiviteitsstudies	Idem	Vraagstelling op zo kort mogelijke termijn in Commissie Onderzoek en in samenspraak met provincies te formuleren.
Review van verricht en nog lopend onderzoek naar effecten van alternatieve wildwerende middelen	Alg / 2016	Bundeling en actieve verspreiding bestaande kennis t.b.v. objectivering verwachtingenmanagement over effecten.	Idem	Vraagstelling op zo kort mogelijke termijn in Commissie Onderzoek en in samenspraak met provincies te formuleren.
Effectiviteit wildwerende middelen (prioriteit laser)	Div soorten / 2016-2017	Bepaling valideerbare effectiviteit van toepassing lasers op weren van schadeveroorzakende soorten.	Vraag vanuit besluiten en moties PS provincies Noord-Holland, Utrecht en Overijssel. Motie Tweede Kamer dd 10-12-2015.	Vraagstelling en aanpak in samenspraak met provincies nader af te bakenen en te formuleren. Uitvoering in samenwerking met leveranciers en toezichthouders op veiligheid.
Pilot effectiviteit Tupoleum in perenteelt	Ree / 2016	Bepaling valideerbare effectiviteit van Tupoleum op knopschade in perenteelt in Goudswaard	Voorstudie vanuit BIJ Faunafonds t.b.v. bepaling focus effectiviteitsstudie verdrijvingsstoffen	Start december 2015. Rapportage voorjaar 2016.
Praktijktoets faunaschade app met taxatiebedrijven Faunafonds	Ganzen / 2016	Toetsing van de i.o.v. het Faunafonds door Alterra ontwikkelde faunaschade app in de taxatiepraktijk	Voorstel van betrokken taxatiebedrijven	Voorstel nader te formuleren i.o.m. Alterra en taxatiebedrijven.

Onderzoeksagenda 2016: kennisprojecten

Activiteit	Schadesoort en planning	Opdrachtnemer	Doel / vraagstelling	Stand van zaken
Bijeenkomst bevermanagement	Bevers / 2016	Samenwerking provincies, Unie van waterschappen. RWS, BIJ12-Faunafonds en Zoogdiervereniging t.b.v. beverbeheer en schadepreventie	Optie afhankelijk van uitkomsten verkenning samenwerking op initiatief van de Zoogdiervereniging, vanwege toenemende schades en behoefte aan meer sturing beheer	ZD polst momenteel in overleg met Faunafonds, RWS en Unie van Waterschappen behoefte bij provincies en waterschappen voor verkenning d.m.v. organiseren van bijeenkomst in voorjaar 2016.
Educatiepilot kudde-waakhondenteam	Wolf / 2016	PM	Schapenhouders leren omgaan met kuddewaakhonden in combinatie met elektrische euronetten.	Principe-accorde door Bestuur Faunafonds. Projectvoorstel wordt voorbereid.
Instelling wolvenmeldpunt, uitvoering DNA-analyses en plaatsing cameravallen	Wolf / 2016	Wolven In Nederland, Alterra	Uitvoering geven aan fase 1 Operationeel Draaiboek wolf van IPO	Omtrent de activiteiten zullen overeenkomsten worden afgesloten met WiN en Alterra.
Dassensymposium	Dassen / 2016	Bijdrage in initiatief van Zoogdier-vereniging i.s.m. Vereniging Das en Boom	Het symposium beoogt het succes van de das onder de aandacht te brengen, de samenwerking in het veld te bevorderen, de resultaten van de landelijke dassentelling evenals de (door BIJ12-Faunafonds mede gefinancierde) monografie van de das te presenteren.	Symposium was aanvankelijk voorzien voor najaar 2015. Door gewenste zorgvuldige afronding van de Dassentelling is het symposium uitgesteld naar 2016.
Validatie schades via www.faunaschade.nl	Alle / doorlopend	Taxatiebedrijven	Steekproefsgewijs taxeren van schades die via het faunaschademeldpunt worden gemeld	Meldpunt start in december 2015
Verkenning gedragen governancestructuur en werkafspraken over benutting wilddata	Ree / 2016	BIJ12	Verbetering beschikbaarheid wilddata t.b.v. monitoring, onderzoek en beleid	Voor ree en ganzen zijn diverse initiatieven genomen om gezamenlijk te tellen en data op daarvoor passend schaal- en aggregatieniveau beschikbaar te stellen.

5.3. Verkenning nieuwe onderzoeksvragen

Naast onderzoeken en kennisprojecten zal in 2016 een aantal probleemonderwerpen die door provincies en partners zijn aangekaart, nader worden beoordeeld op de vraag of deze in aanmerking komen voor onderzoek dan wel kunnen worden betrokken in reeds geformuleerde of nog te formuleren voorstellen. Daarbij zal in samenspraak met de vraagsteller de onderzoeksvraag en beleidsbelang worden geformuleerd en bezien in hoeverre met bestaande kennis reeds in beantwoording kan worden voorzien. Indien blijkt dat de bestaande kennis onvoldoende is ontwikkeld en onderzoek kan voldoen aan voornoemde uitgangspunten kan opname in het onderzoeksprogramma worden overwogen.

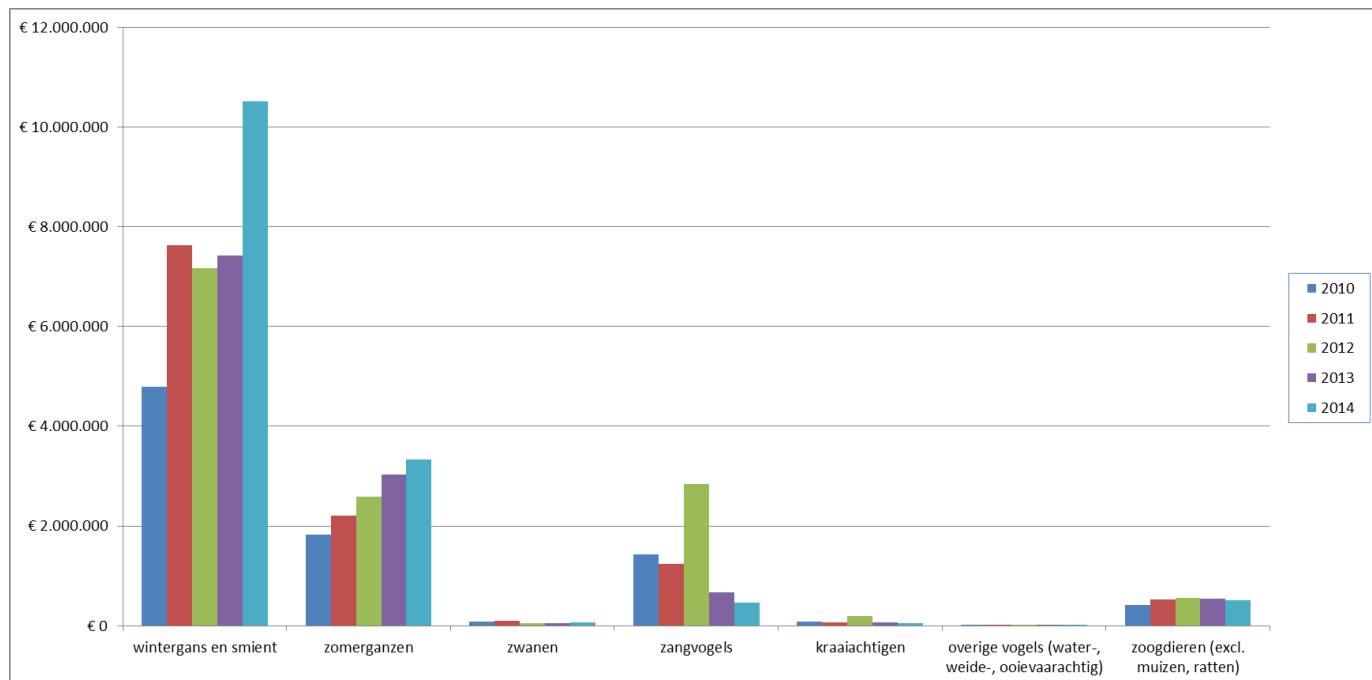
Het betreft de volgende onderwerpen (aangedragen door) :

1. Aanpak overlast roeken in stedelijk gebied (Provincie Drenthe);
2. Beheer verwilderde katten (FBE Limburg);
3. Verkenning mogelijkheden aanpassing ganzenwerende samenstelling gras (Provincie Zuid-Holland);
4. Aanpak beheer knobbelzwanen Groene Hart (Provincie Zuid-Holland / gemeenten in Groene Hart)
5. Effectiviteit inzet drones ter verjaging van vogels (BIJ12 unit Faunafonds, provincie Overijssel);
6. Toepasbaarheid lasertechnologie in verjaging ganzen in omgeving van N2000 en landbouw (mogelijk samenwerkingsinitiatief met OBN en te betrekken bij voor 2016 voorgenomen praktijkproef);
7. Participatie in onderzoek voorkomen van runder TBC in dassen (mogelijk samenwerkingsinitiatief met DWHC);
8. Invasieve exoten (Provincie Noord-Holland).
9. Omvang en ruimtelijke analyse van schapenpredatie door honden (werkgroep Lupus IPO)(Mogelijk te combineren met de in 2016 te starten educatiepilot kuddewaakhondenteam).

Voor de beoordeling van opname in het onderzoeksprogramma is een format ontwikkeld (**zie bijlage 4**). De Commissie Onderzoek beoordeelt ten minste een keer per jaar de dan ingekomen voorstellen voor onderzoeken en projecten. De voorstellen worden getoetst aan de uitgangspunten zoals verwoord in par. 5.1 en aan de inhoudelijke accenten zoals verwoord in par. 5.2.

BIJLAGEN

Bijlage 1. Overzicht schade tegemoetkomingen 2014

Overzicht schadecijfers per soort / soortgroepen over de periode 2010-2014

Uitgekeerde reguliere tegemoetkomingen faunaschade in 2014				
selectie op basis van jaar van uitbetaling				
boekjaar	diersoortID	diersoort	periode	vergoeding
2014	7001	haas		€ 11.179
2014	7004	wilde eend		€ 9.231
2014	7101	kolgans	winter	€ 2.704.282
2014	7101	kolgans	zomer	€ 82.899
2014	7102	grauwe gans	winter	€ 4.403.940
2014	7102	grauwe gans	zomer	€ 3.001.938
2014	7103	rietgans	winter	€ 18.372
2014	7103	rietgans	zomer	€ 368
2014	7104	kleine rietgans	winter	€ 54.273
2014	7104	kleine rietgans	zomer	€ 57
2014	7105	brandgans	winter	€ 2.589.814
2014	7105	brandgans	zomer	€ 201.785
2014	7106	rotgans	winter	€ 195.357
2014	7106	rotgans	zomer	€ 44.650
2014	7108	canadagans	winter	€ 4.922
2014	7201	wilde zwaan		€ 5.212
2014	7202	kleine zwaan		€ 1.004
2014	7203	knobbelzwaan		€ 57.052
2014	7301	bergeend		€ 1.731
2014	7302	smient		€ 534.610
2014	7304	meerkoet		€ 12.651
2014	7305	waterhoen		€ 1.693
2014	7501	lijster		€ 293
2014	7502	merel		€ 3.327
2014	7503	mees		€ 451.797
2014	7504	vink		€ 824
2014	7505	specht		€ 2.297
2014	7506	putter		€ 309
2014	7507	geelgors		€ 342
2014	7601	zwarte kraai		€ 2.883
2014	7602	roek		€ 27.129
2014	7603	kauw		€ 131
2014	7604	ekster		€ 4.667
2014	7605	vlaamse gaai		€ 7.378
2014	7606	spreeuw		€ 1.153
2014	7804	holenduif		€ 2.740
2014	7811	zilvermeeuw		€ 946
2014	7812	kokmeeuw		€ 556
2014	7901	edelhert		€ 195.842
2014	7902	damhert		€ 15.224
2014	7903	ree		€ 42.033
2014	7904	wild zwijn		€ 97.431
2014	7905	vos		€ 2.100
2014	7906	das		€ 161.956
2014	7907	bever		€ 2.810
				€ 14.961.188

Bijlage 2. Uitkomsten van de onderzoeken en kennisprojecten uitgevoerd in 2015 in het Kader van het Meerjarenprogramma Onderzoek 2014-2018

Afgeronde onderzoeken

Naam onderzoek	Schadesoort	Uitgevoerd door / publicatie	Doel / vraagstelling	Conclusies
Postdoc populatiedynamica kolganzen: naar een effectief en internationaal verantwoord beheer van de in Nederland overwinterende populatie kolganzen	Kolganzen	RU/Sovon/NIOO. Publicatie aanvang 2016.	Hoe kan men de in Nederland overwinterende populatie Kolganzen zodanig beheren dat enerzijds de landbouwschade beperkt wordt en anderzijds de ganzenpopulatie zelf niet in gevaar komt?	Aanpak op het niveau van flyways en effectieve verjaging en schadebeperking vraagt om onderlinge afstemming tussen provincies en landen. De huidige strategie van verjaging is niet effectief ter voorkoming van schade.
Effectiviteit verjaging Hoekse Waard	Ganzen	Bureau Waardenburg. Gepubliceerd op website BIJ12.	Effectiviteit van verjaging en afschot en de effectiviteit van gecoördineerde verjaging.	Effectiviteit van verjaging bij de meest in het gebied voorkomende gewassen wintertarwe, suikerbieten en aardappelen is het grootst bij zg. gecoördineerde verjaging, waarbij zo nodig iedere dag meerdere malen wordt verjaagd (d.w.z. verjaging met ondersteunend afschot) en zijn jagers op afroepbasis beschikbaar wanneer ganzen tussendoor aanwezig zijn. Schadereductie op wintertarwe bedraagt dan een factor 8 en afname aantal ganzen met een factor 5.
Effectiviteit foerageergebieden	Ganzen	Sovon. Gepubliceerd op website BIJ12.	Monitoring ganzen t.b.v. evaluatie beleidskader faunabeheer	Uit 8 jaar monitoring blijkt het doel om overwinterende ganzen (en smienten) op te vangen in daarvoor aangewezen foerageergebieden niet te worden gehaald. Er is geen leereffect gevonden. Belangrijkste verklaringen voor het geconstateerde geringe effect van het opvangbeleid zijn de toename van de aantallen overwinterende ganzen, het voor de gans onvoldoende waarneembare verschil tussen rustgebied en gangbaar agrarisch gebied en de onvoldoende of niet optimale locaties voor de opvanggebieden.

Naam onderzoek	Schadesoort	Uitgevoerd door / publicatie	Doel / vraagstelling	Conclusies
Schadehotspots	Ganzen	Altenburg & Wymenga. Gepubliceerd op website BIJ12.	Vinden van oorzaken van hotspots-gebieden c.q. clusters van bedrijven die aanzienlijk vaker een beroep doen op het Faunafonds dan hun naburige collega's buiten deze gebieden en doen van aanbevelingen voor schadereductie.	De op grotere schaal gevonden concentraties van schade langs de rivieren, de kust en bij de overige waterrijke gebieden is volledig verklaarbaar uit de verspreiding van ganzen op landelijke schaal ofwel de afstand van een perceel tot een ganzenslaapplaats. Op kleinere schaal zijn naast elkaar en niet duidelijk ruimtelijk te onderscheiden bovenmelders en ondermelders vastgesteld, Overige oorzaken voor de verschillen in meldingen zijn oppervlakte van het bedrijf, de ligging ten opzichte van verstorende elementen in de directe omgeving, ervaring en kundigheid om machtigingen/toestemming gebruik van ontheffingen aan te vragen bij de FBE's en ervaring en kundigheid om faunaschade vergoeding aan te vragen bij het Faunafonds. Uit deze oorzaken is geen aanpak voor schadereductie af te leiden.
Communicatie Faunabeheer	Alle	WING / Alterra. Gepubliceerd op website BIJ12.	Het ontwikkelen van handvatten voor doelgerichte communicatie over een effectief faunabeheer. Het Alterradeel van de studie is gericht op inzicht in de mogelijke communicatiestrategieën voor het faunabeheer. Het WING-deel is gericht op de vertaling van die inzichten naar bruikbare handvatten voor een meer gedragen communicatieaanpak.	De effectiviteit van de uitvoering van Faunabeheersplannen wordt door communicatie rond het faunabeheer niet vertraagd of belemmerd. FBE's en provincies delen onvoldoende elkaars kennis. Voor de communicatie tussen FBE en provincie zijn betere afspraken over de verdeling van taken, rollen en verantwoordelijkheden nodig. Verder wordt er nog vaak reactief gecommuniceerd. Er blijkt behoefte om opgedane contacten o.a. via dit type praktijkdagen te benutten en te versterken. Ook is er behoefte aan een handreiking communicatie en/of een gezamenlijk communicatieformat.
Invloed ontheffingsvoorwaarden op effectiviteit schadebestrijding	Grauwe gans, kolgans, ree, wild zwijn, eend	Bureau de Heer. Publicatie verwacht aanvang 2016.	Analyseren verschillen in provinciale ontheffingsvoorwaarden en verkenning van mogelijke sturingsfactoren voor een effectieve beheer en schadebestrijding met betrokken belangengroepen	Het idee dat ontheffingsvoorwaarden een effectieve schadebestrijding in de weg staan wordt niet ondersteund door de deskresearch van de ontheffingsvoorwaarden, de analyse van de schadecijfers en de uitkomsten van de interviewronde met provincies en FBE's. De ontheffingsvoorwaarden zijn slechts een beperkt onderdeel van het pakket maatregelen en afspraken om efficiënt (schade) te kunnen beheren. De belangrijkste sturingsfactoren voor een efficiënter beheer en schadebestrijding zijn: <ul style="list-style-type: none"> • koppeling van populatiebeheer en schadebestrijding, • planmatige aanpak van de schadebestrijding door jagers en grondgebruikers en • coördineren van de samenwerking tussen provincies, FBE's en BIJ12-unit Faunafonds.

Naam onderzoek	Schadesoort	Uitgevoerd door / publicatie	Doel / vraagstelling	Conclusies
Diervriendelijke overlastbestrijding konijnen in stedelijk gebied	Konijnen	Jasja Dekker Dierecologie. Gepubliceerd op website BIJ12.	Uittesten van verschillende preventieve maatregelen ter voorkoming van konijnenschade in stedelijke gebied.	Het onderzoek heeft geen eenduidig voorkeur voor een methodiek opgeleverd. Aanbevolen wordt om uit te gaan van maatwerk dat bestaat uit een combinatie van geurmiddelen met andere maatregelen als rasters, wildroosters etc. Ook geldt dat vanwege uiteenlopende eetgewoonten van konijnen en verschillen in dichtheden geen enkele methode(combinatie) effectief zal blijken en altijd rekening moet worden gehouden met enige overlast..
Wilde zwijnen in Nederland; hoe gaan we hiermee om?	Wilde zwijnen	CLM. Gepubliceerd op website BIJ12.	Via een deskundigenbijeenkoms formulieren van een effectievere aanpak van het nulstandsbeleid en bezien onder welke maatwerkvoorwaarden en maatregelen het nulstandsbeleid gebiedsgericht zou kunnen worden losgelaten, ter ondersteuning van beleidsbeslissingen door provincies.	Schade in de landbouw is toegenomen evenals het aantal aanrrijvingen. De kans op besmetting van zwijnen door varkenspest is uiterst klein maar de gevolgen zijn groot. Voor een effectief populatiebeheer moet meer afschot van jonge dieren plaatsvinden. Het nulstandsbeleid vraagt om integralere afwegingen en keuzes binnen het ruimtelijk beleid.
Wildbeheerdag vollegrondsgroenten en fruitteelt	Hazen, duiven	Proeftuin Zwaagdijk en LTO Vollegrondsgroenten. Gepubliceerd op website BIJ12.	Organiseren van een wildbeheerdag ter bevordering van uitwisseling van wildschadepreventie binnen en buiten de sector.	Wildafweer middelen als Vogelvlucht en Arbinol B kunnen schade door wild verminderen. Bij een grotere wildpopulatie of onvoldoende alternatief voedsel is de werking van deze middelen echter onvoldoende om vraatschade door wild afdoende te beperken. Het afdekken met wildnet beschermt het gewas adequaat tegen vraatschade.

Afgeronde kennisprojecten

Project	Schadesoort en planning	Opdrachtnemer	Doel / vraagstelling	Uitkomsten
---------	-------------------------	---------------	----------------------	------------

Project	Schadesoort en planning	Opdrachtnemer	Doel / vraagstelling	Uitkomsten
Goose management conference Denemarken	Ganzen Oktober 2015	Aarhus University	Het delen van ervaringen van nationale acties in het ganzenbeheer. Het nagaan van de mogelijkheden voor een meer strategische benadering van de lokale / regionale aanpakken van het ganzenbeheer op een meer samenhangend schaalniveau. In de meerdaagse workshop worden gebiedsgerichte en thematische populatie- en beheersstudies gepresenteerd en gedeeld.	BIJ12 participeerde financieel en ondersteunde de voorbereiding van de Nederlandse bijdrage verzorgd door SOVON, WUR en NIOO en provincie Fryslân. Basis vormden de recente afgeronde onderzoeken zoals de Kolganzenstudie. Uitwisseling tussen landen van meest actuele regionale beheerinzichten. De workshop vond plaats op 27-29 oktober 2015. Uitkomsten (o.a.): <ul style="list-style-type: none"> - instelling van platform voor internationaal ganzenbeheer; - erkenning van noodzaak van beheer op flywayniveau - commitment voor een internationaal beheerplan voor de brandgans en de grauwe gans

Bijlage 3. Overzicht van lopende onderzoeken en projecten

Stand per 1 januari 2016

Naam onderzoek	Schadesoort en looptijd	Opdrachtnemer	Doel / vraagstelling	Stand van zaken
Robovo	Vogels 2012-2016	CLM	Uittesten in fruitteelt van een in de praktijk te ontwikkelen autonoom rijdende vogelverjager: de Robovo.	Na aanvankelijke opdracht van het vml. Faunafonds in 2013 is het project sterk vertraagd en heeft de opdrachtnemer verzocht om verlenging tot max. einde 2016. Commissie Onderzoek heeft verzocht om een plan van aanpak waarin de technische uitvoerbaarheid van de proef wordt geborgd, een risicoanalyse wordt opgenomen en een beschouwing over evt. andere technische ontwikkelingen die schade kunnen voorkomen of beperken.
Landgebruik in Rusland en het effect op migrerende ganzen (Cofinanciering Stichting De Eik t.b.v. AIO plaats bijz. leerstoel Faunabeheer WUR)	Kol- en rietganzen 2013-2016	WUR	Het d.m.v. satellietbeelden in kaart brengen van verandering van landgebruik langs de trekroutes van kol- en rietganzen in Oost-Europa en het analyseren van migraties van deze soorten	In 2014, het 2 ^e van de totaal 4 jaar, zijn de tussenstop locaties van de ganzen bepaald en vond vegetatie-analyse plaats. Er is verslag gedaan van de voortgang in 2015.
Luzerne-faunaranden muizenschade	Muizen 2013-2015	Werkgroep Grauwe Kiekendief	Bepaling van de effectiviteit van luzerne-faunaranden om de beoogd schade van de in de faunaranden aanwezige muizen op het aangrenzende bouwland te beperken.	Einde 2015 is eindrapportage beoordeeld door Commissie Onderzoek. Resultaten laten zien dat de muizen zich niet / minder vanuit de luzerne faunaranden naar het bouwland verplaatsen. In faunaranden zonder luzerne is sprake van een relatieve verplaatsing van 10 %. Rapportage komt na aanpassing weer terug in de CO.
Kleurringprogramma nijlganzen – grote Canadese ganzen	Nijlganzen en Canadese ganzen 2012-2015	Sovon	Inzicht krijgen in de verspreiding en de overleving van de uitheemse soorten nijlgans en grote Canadese gans.	Ringseizoen 2015 is afgerond. De ringgegevens zijn opgenomen in www.geese.org . De verslaglegging over 2015 heeft plaatsgevonden. Daaraan is een voorstel voor vervolg van het ringonderzoek gekoppeld.
Merken van winterganzen	Winterganzen	Alterra	Inzicht in verspreiding t.b.v. input in ruimtelijk populatiedynamisch model dat Alterra ontwikkelt voor de provincies	Ringprogramma 2013-2014 is afgerond. Programma 2015-2016 loopt. Bestuur Faunafonds heeft ingestemd met overbrugging programma tot einde 2016. De ringgegevens worden opgenomen in www.geese.org .
Opschaling van krekelproof	Mezen 2013-2015	CLM Advies	Vervolgonderzoek naar de effectiviteit van het krekelsysteem om de mate van schadereductie van mezen in fruit te kwantificeren.	Als gevolg van technische problemen met het krekelsysteem konden in 2014 slechts 50 % van de metingen worden verricht. Het systeem is nu verbeterd en is in 2015 nagenoeg volledig beproefd. De uitkomsten zijn teruggemeld aan deelnemende bedrijven met opdrachtgever besproken.

Naam onderzoek	Schadesoort en looptijd	Opdrachtnemer	Doel / vraagstelling	Stand van zaken
Geese.org	Ganzen 2014-2017	Alterra, NIOO, Sovon	Waarnemingen en monitoring van individueel gemerkte ganzen www.geese.org , het portal voor monitoring van ganzenpopulaties t.b.v. onderzoek, beheer en soortbescherming.	Per winter worden ca 1500-2500 ganzen per winter gevangen, geringd en gevolgd. De waarnemingen worden opgeslagen in de geese.org database en vormen de basis voor het Nederlandse ganzenpopulatie onderzoek, inclusief de modellen die voorspellingen mogelijk maken over populatie-ontwikkeling.
Remote sensing faunaschade	Ganzen 2015	Alterra	Met hulp van een stand alone App Verkennen in hoeverre de data afkomstig van de satellietbeelden de visuele veldtaxaties door de taxateurs kunnen ondersteunen in de bepaling van de oppervlakte en intensiteit van de ontstane gewasschade.	Een prototype van de Faunaschade App is doorontwikkeld en aan de hand van een aantal voorbeeldtaxaties met de twee i.o.v. BIJ12 werkende taxatiebedrijven besproken. Bestuur accoord met vervolg in vorm van praktijkproef.
Kennisoverzicht eendensoorten	Eenden 2015	Sovon	Bundelen van bestaande kennis over de trends in de populaties wilde eend, krakeend, kuifeend, tafeleend in Nederland en omliggende landen ten behoeve van aanbevelingen voor beleid en verder onderzoek naar de oorzaken van afname van de Nederlandse broedpopulaties.	Gestart aanvang 2015, momenteel vinden analyse plaats van schadecijfers. Afgerond. Rapportage wordt in voorjaar in CO en bestuur behandeld.
Conservatiegenetica van het wilde zwijn op de Veluwe (Cofinanciering Stichting De Eik t.b.v. AIO plaats bijz. leerstoel Faunabeheer WUR)	Zwijnen 2015-2016	WUR/Alterra-REG	Bepalen van de genetische variatie van wilde zwijnen op de Veluwe en de invloed van het huidige faunabeheer op de levensvatbaarheid van de populatie. Onderzoek betreft de herkomst van de Veluwse zwijnenpopulatie, de connectiviteit van wilde zwijnen op de Veluwe, immigratie van zwijnen van buitenaf, de genetische variatie en structuur van de Veluwse wilde zwijnen en de variatie daarvan over de tijd.	Gestart aanvang 2015. Tussenverslag over 2015 uitgebracht.

Naam onderzoek	Schadesoort en looptijd	Opdrachtnemer	Doel / vraagstelling	Stand van zaken
Genetica en herkomst hert en zwijn in Nederland	Hert / zwijn 2014-2016	Alterra	Bepaling van herkomst en verwantschap van zwerfende wilde zwijnen en edelherten buiten de aangewezen leefgebieden.	Gestart najaar 2014. Afronding voorjaar 2015. Voornemen om n.a.v. de publicatie een symposium te organiseren. Rapportage wordt in voorjaar in CO en bestuur behandeld.
Uitval op pluimveebedrijven door predatie van roofvogels	Roofvogels 2015-2016	Louis Bolk Instituut	Betere kwantificering van de pluimveeuitval door toedoen van roofvogels en onderbouwing van nieuw beleid voor kleinere en daarmee meer beheersbare kippenuitlopen en voor nieuwe bedrijfssystemen met overdekte uitlopen. Tevens beoogt de studie een stappenplan te ontwikkelen voor houders van uitloopkippen ter beperking of compensatie van de schade door toedoen van roofvogels.	Onderzoeksprotocol is vastgesteld en werving deelnemende bedrijven loopt. Tussenevaluatie volgt eind 2015 en afronding in 2016.
Oorzaak en bestrijding veldmuizenplaag Fryslân	Veldmuizen 2015	Altenburg & Wymenga	Met verantwoorde middelen minimaliseren van muizenschade aan percelen en waterkeringen nu en in de toekomst. Kennis ontwikkeling voor repressie op korte en lange termijn en achterhalen welke factoren sturend zijn voor het optreden van muizenplagen. Inzicht in maatregelen die kunnen bijdragen aan het inperken van de schade en het herstellen daarvan, en de consequenties van die maatregelen voor natuur en bedrijfsvoering.	Gestart aanvang 2015. Beeld van verbreiding van de muizenplaag is bekend. Ruim 10 % van de regionale waterkeringen van het Wetterskip Fryslân blijken aangetast. Taxaties van schadepercelen zijn uitgevoerd, een overzicht van maatregelen en effectiviteit is opgesteld. Afgerond einde 2015. Perspresentatie op 18-1-2016. 1 februari 2016 symposium over aanpak Early Warning System. Bestuur in principe akkoord met participatie in vervolg.
Effecten van beheersjacht op de brandganspopulatie in het noordelijk Deltagebied	Brandgans	NIOO Vogeltrekstation	Het vangen en ringen van brandganzen ten behoeve van analyse van de effecten van populatiebeheer op de brandganspopulatie.	Concept rapportage voorgelegd aan CO en aangehouden. Aanpassing en nieuwe behandeling in CO in voorjaar 2016..

Naam onderzoek	Schadesoort en looptijd	Opdrachtnemer	Doel / vraagstelling	Stand van zaken
Voorkoming predatie door de wolf	Wolf 2015	Stichting de Ark en van Bommel Faunawerken	Inzicht in effectiviteit en praktische toepasbaarheid van preventieve middelen in een Nederlands veeteeltsysteem om vee (schapen) tegen wolvenpredatie te beschermen. Tevens wordt de haalbaarheid van een mobiel kuddewaakteam onderzocht met als doel het voorkomen van vervolgschade en vergroten van acceptatie van de komst van de wolf onder boeren in het bijzonder schapenhouders.	Rapportage en vervolg in vorm van educatiepilot voor schapenhouders om te leren omgaan met kuddewaakhondenteam is door bestuur akkoord bevonden.

Lopende kennisprojecten

Project	Schadesoort en planning	Opdrachtnemer	Doel / vraagstelling	Uitkomsten
Analyse van het verschil tussen de KWIN- en de contractprijzen t.b.v. de vaststelling van prijzen van gewassen	Alle soorten, 2015/2016	LEI	Het krijgen van een beter inzicht in de vaststelling van de prijzen van gewassen en groenten t.b.v. een meer consistente bepaling van de faunaschade.	Eerste fase, advies over de prijsstelling voor akkerbouwgewassen en vollegrondsgroenten met als casus sperzie- of stamslabonen is afgerond. Tweede fase, de analyse m.b.t. wintertarwe en graszaad on hold gezet t.b.v. nader deskundigenadvies.

Bijlage 4. Format voorstellen voor nieuwe onderzoeken en projecten

Voor de beoordeling van nieuwe voorstellen voor de Onderzoeksagenda zijn twee typen onderzoeken en projecten te onderscheiden:

- A. Initiatiefvoorstellen van provincies of bij het faunabeheer betrokken partners (FBE's) en belangenorganisaties waarvoor BIJ12 unit Faunafonds als opdrachtgever optreedt (vraag om kennisontwikkeling);
- B. Concrete voorstellen van externe opdrachtgevers waarvoor aan BIJ12 unit Faunafonds een bijdrage uit het onderzoeksbudget wordt gevraagd (aanbod voor kennisontwikkeling).

Ten behoeve van de beoordeling van nieuwe voorstellen is de volgende informatie noodzakelijk:

- Probleemstelling, doel en urgentie (incl. nulscenario: wat als we niets doen)
- Aanpak/methode;
- Resultaat/product;
- Toepassingsbereik: generiek / gebiedsspecifiek, schaal en soorten;
- Indicatie van omvang, kostenraming en doorlooptijd;
- Beeld van bestaande kennis op het onderwerp;
- Kansen op samenwerking / cofinanciering;
- Verwachtingen omtrent in te zetten deskundigheid.